Ajiz Bedi

Bed

ڪونج

جو

خاص پرچو

شري سگن آهوجا اسپيشل پرچو

جنهن جو سمپادن شري موهن ڪلپنا ڪري رهيو آهي.

ڪونج جو فيبروري ١٩٧٣ع پرچو -

ڪونج

٤ گرينٽ ويسٽرن بلڊنگ

اپالو اسٽريٽ، فورٽ ممبئي ١.

KACHHAM

BADALD

TRANSPORT CONTRA

Section 17, ULHASNA

Dist, Thana

P

جهنگهون نه هڻو -
سائيڪل کي، پيٽرول جي
مشين لڳايو ۽ هڪ لٽر ۾ ٦٥
ڪلو ميٽر سفر ڪيو.
هندستان ۾ ٺهرئون ٿيڙو،
جپان جي سهڪار سان پيٽرول
سي هلندڙ سائيڪلن جي
ايجنسي اسان ڪنئي آهي.

آرڊر جلد رجسٽرڊ ڪرايو.

وڌيڪ تفصيل، روبرو حاصل ڪيو.

ڪمل ٽريڊرس

دڪان نمبر ٨٠، جهالي بزار الهاسنگر ٢.

فون: ٣٧٤

Rallifan

”چندر ڪلا جهڙي ڪلا ٻئي ڪنهن وٽ نه ڏسجي“

اهو اسان اڻا چئون - اسان جا گراهڪ ڏسن ٿا.
اسان کي پڪ آهي، اسان جا گراهڪ ٿي توهين اــ،
ائين ٿي سوچڻ لڳندا -

چندر ڪلا

پرت جي ساڙهين جو ميوزم

الهاس نگر - ۱.

شپ ڪامنائون

سبت واسديو طرفان

همیشه واپرايو

ريڪسي سنو

خاص سونهن وڌائڻ لاءِ
سڀني دڪانن تان ملي سگهندو.

ڪي.ڪي. ڊرماٽي اينڊ ڪو

ورڪ نمبر: ١١٩، الهاس نگر-١. (بمبئي)

آفيس: ٢٧ سوتار چال، ٢ال، ڪٽلري مارڪيٽ،
پهريون ماڙ، بمبئي-٢.
ٽيليفون: ٢٣٩٤٤٢

جڏهن به توهان خريداري ڪرڻ ايندا ته

اسان وٽان هر روز توهان کي نيون ڊزائينيون ڪپڙي جون ملنديون خاص ڪري ٽئران (آءِ-سي-آءِ) جون خميسون ۽ سوٽ لوان لوان نمونا اسان وٽ ملي سگهندا جهڙوڪ گواليار، سپاش، شڪتي، شري رام وغيره ملين جو ڪپڙو. مفتلال گروپ جو ڪپڙو. نيو شوڪ راڪ ملس جون پاپلينون سڀ نمونا. هڪ دفعو آزمائي خاطري ڪندا.

گراهڪ جو راضپو اسانجو پهريون آدرش آهي.

هاڻي ساڙهيون پرلت ۾ پڻ ملي سگهنديون.

آمر ڪٽ-پيس اسٽور
دڪان نمبر ٨٧٥، جهالي بزار، الهاس نگر-٢.

ASK FOR SEE FOR

WELCOME TO

KUMAR SILK HOUSE

EVERY DAY YOU WILL GET
SOMETHING NEW DESIGNS

Stockists :

Ladies & Gents Wear
and Cut-Piece.

Specialists :

Wedding Sarees

कुमार सिलक हाऊस كمار سلڪ هائوس

उल्हासनगर-२. الهاس نگر - ٢.

— شپ ڪامنائون —

هڪ سنڌي ادب جي گهڻگهري بزرگ طرفان -
تمام گهڻي پيار ڀري ڪاوڙ سان.

گجانند مارڪيٽ

الهاس نگر-٢.

لهرو چوڪ جي ڀرسان وڏي ٽن ماڙن واري شاهي بلڊنگ، هن مارڪيٽ ۾ موجوده زماني جون سڀ سهوليتون موجود آهن، مترٽيون، ڪاڪوس، سنان جون ڪوٺيون ۽ پاڻيءَ جا نلڪا ٽائيم مطابق چالو ۽ ٽانڪي موجب پاڻي چوويهه ڪلاڪ چالو آهي.

گرائونڊ ۽ فرسٽ فلور تي سڀ دڪان آهن ۽ ڪرياني جي ڪم ڪار سواءِ ٻيءَ سڀ ڪنهن قسم جي وکر جا دڪان کولي سگهجن ٿا. سيڪنڊ فلور تي پرائمري اسڪول، ڪشاده رومن ۾ پڻ چالو آهي. ان سواءِ سيڪنڊ ۽ ٿرڊ فلور تي فليٽ تيار آهن. جيڪي ٿورا دڪان ۽ فليٽ رهيل آهن سي اونرشپ تي ملي سگهن ٿا. ٽيرس تي شادي هال پڻ تيار ٿيل آهي.

گجانند مارڪيٽ

لهرو چوڪ، الهاس نگر-٢

ڀارت جو آئيندو

اوهان تي مدار رکي ٿو

اٿو، جاڳو ۽ نه ترسو،

جيستائين پنهنجي منزل مقصود

تي نه رسيا آهيو.

—سوامي ويڪانند

Space Donated by

WELL WISHER

ٻارڙن ۽ ٻاراڻي جون گراهڪن کي لکين لک واڌايون

وجيه ڪٽ پيس سينٽر

اسان وٽان توهان کي ربيا جا بلائوز 2X2 فل سائيڪل ۽ سڪولن جو يونيفارم ڪپڙو هر وقت واجبي اگهه ۾ ملي سگهندو.

۽ ٻيون ڪيترون دلچسپ، هر ورائٽيءَ جو ڪپڙو.

وجيه ڪٽ پيس سينٽر

الهاس نگر-٢.

With best compliments from

M|s. RAHANDOMAL GIANCHAND & CO.

POULTRY & CASTLE FOOD MERCHANTS

Distributors of :

The Tata Oil Mills Company Limited

Shop No. 482, ULHASNAGAR-2 (Bombay)

چوپائي مال جي چاري جا واپاري

ميسرس رهندومل گيانچند اينڊ ڪو

ڊسٽريبيوٽرس:— ٽاٽا آئل ملس ڪمپني لميٽيڊ

دڪان نمبر: ٤٨٢، الهاس نگر—٢ (بمبئي)

سنڌي ٽائيمس

جهريل جيءُ

(غزلن جو مجموعو)

●

(ڏياريءَ جي موقعي لي)

●

قيمت ٻه روپيا

●

بمبئي آفيس

٥٧، اگياري لين،
فورٽ، بمبئي - ١.

●

الهاس نگر آفيس

اشوڪ پريس
الهاس نگر - ٣.

ڏياريءَ جون لک لک واڌايون

جيئن ته آمريڪا وارا چنڊ تي ويا، تئين ته من ۾ آشا رکي ۽ هاڻ ته منگل گرهه تي وڃڻ لاءِ تياريون ٿي رهيون آهن تئين ته من ۾ **آشا** رکي. ۽ سچ ته **آشا** انسان جو جياپو آهي الهيءَ تي انسان جيئي ٿو.

هڪ دفعو توهان به ضرور **آشا ڪلاٿ اسٽور** تي ايندا.

گراهڪن جو راضپو اسان جو ڀرپور اُڌيش آهي. ليڻ وڏيڻ لاءِ هڪ دفعو ضرور آزمايو.

آشا ڪلاٿ اسٽور

دڪان نمبر ٨٧٩، جياني بزار، الهاس نگر-٢.

لڪشمي ڪولڊ اسٽوريج

سپنا ٽاڪيز جي پرسان، الهاس نگر-٣.

نئون نهرايل ڪولڊ اسٽوريج پلانٽ

ٺاڻي ضلع جي الهاس نگر ۾ پنهنجي قسم جو ڀرپور پلانٽ جتي

پٽاٽا، بصر، تازو ميوو، ڀاڄيون وغيره

اسٽاڪ ڪري رکجي سگهجن ٿيون

ان سواءِ پولٽري جو بندوبست آهي، زرعي شين جا پيداوار ڪندڙ، پيدا واپاري پنهنجي مال اسٽاڪ ڪرائڻ لاءِ ملن يا لکپڙهه ڪن:

فون: ١٦
گرامس: اسٽوريج

لڪشمي ڪولڊ اسٽوريج
الهاس نگر-٣.

● گذارش

ڪنهن خوب چيو آهي: ليکو نه ڪاري، لکو ڏيندڙ ڪاري. ٻين اکرن ۾ جي ڳالهه ڪرڻ اچي، ته ڳالهه ٺڪري لڳي. بعضي ڳالهه چوندڙ پنهنجي مقصد ۾ ڪامياب ٿيڻ لاءِ ڪجهه اهڙا لفظ چوندي ۽ اهڙو چوڻ جو ڍنگ اختيار ڪري جو ٻڌندڙ لئي گهرو اثر جو جادو ڇانئجي وڃي.

غزل ذريعي اهو ”اثر جو جادو“ ڄاڻائي سگهجي ٿو ۽ ڄاڻايو ويو آهي. سطحي نظر سان ڏسبو ته غزل چوڻ سولي ۾ سولو آهي. رديف، قافيو، ٻن سٽن جو هڪ شعر، پنج شعر ۽ غزل تيار. پر گهرائي جي نظر سان ڏسبو ته هي ڏکئي ۾ ڏکيو معلوم ٿيندو. اهو ان ڪري جو ان محدود دائري ۾ شاعر کي پنهنجي ذهني ۽ جذباتي ڪيفيت جي رنگ سان پڙهندڙ جي دل جي دامن کي رڱڻو آهي. هن کي پنهنجي غزل جي ڪلام جي تاثير ۽ جمالياتي اثر ۾ محو ڪري ڇڏڻو آهي، هڪ مبهم مسرت جي لهر پڙهندڙ جي دل جي تهه ۾ ٻوڙائڻي آهي. ان ڪري غزل اوس مشڪلن جي لاءِ مشق جي حيثيت رکي ٿو ته استادن جي استادي جو معيار به مقرر ڪري ٿو.

هر اعليٰ غزل جي تخليق گهڻو ڪجهه طلبي ٿي. اثر جو جادو ڄاڻائڻ لاءِ، احساس جي شدت، فڪر جي گهرائي، شعور جي بلندي، زبان جي پختگي ۽ فني دسترس هئڻ لازمي آهن. هر قسم جي خيال کي پوري ڪيفيت، جمالياتي تاثر ۽ دلڪش انداز سان پنهنجي انفرادي ٻولي ذريعي پيش ڪرڻ، سڀ جي وس جو روڳ ناهي. ڀل اهو خيال رومانوي دردمندي جو هجي يا غم جي فلسفي جو، حسن جي شوخي جو هجي يا ان سان ڇيڙ ڇاڙ جو، جوش جو هجي يا سوز گداز جو. تصوف جو هجي يا اخلاق جو. ظاهر

جيڪي چار خاص پرچا ڪڍيا وڃن، سي هيٺين مثال پڻ هجن، جهڙو مواد جي خيال کان تهڙو ئي گيٽ اپ وغيره جي لحاظ کان -

٢٦ جنوريءَ جي موقعي تي سال جو پهريون خاص پرچو، ڀارت جي ڪنهن ڪلا وشيه تي ڪڍيو ويندو، ٻيو ڪنهن سماجڪ وشيه تي - چيٽي چنڊ جي موقعي لاءِ پڻ خاص پرچو شرت پرچو ٿي نڪرندو - شرت چندر چٽرجي ڀارت جي ساهتيه ئي نه بلڪ دنيا جي ساهتيه ۾ هڪ اهم جڳهه ٿو والاري پرچي ۾ ان جي ساهتيه ۽ زندگيءَ جي جدا جدا پهلن تي روشني وڌي ويندي - اهڙي طرح سال ۾ نڪرندڙ ٻيا ٻه پرچا به جدا جدا وشين تي ڪڍيا ويندا -

♣ قيمت

مون مٿي ذڪر ڪيو آهي ته ڊيمي سائيز ۾ پرچي ڏيڻ ڪري اهو سراسر آهي ته پرچو وڌيڪ سانڍڻ پڙهڻ ۽ جوڳي جڳهه تي رکڻ لائق ٿئي ٿو. پر ٻئي ٿوري ڇپائيءَ ۾ مهانگو ٿو پوي - ان ڪري سڀاويڪ طور ان خاص پرچي جي قيمت به وڌاري رکڻي ٿي پوي. جيئن گهاٽي جو ڪجهه پورائو ڪري سگهجي -

قيمت ٻه روپيه رکي آهي پر ٿوري، سنڌي ٽائيمس جي ساليان گراهڪن کي ته اهو مفت ٿو ڏنو وڃي ٿو. سندن چندي (ڇهه روپيه) پڻ سان هي پرچو ۽ ٻيا ٽي پرچا ملن ٿا ۽ اخبار به باقاعدي ملندي رهندي.

اميد ته توهان کي اها رٿا پسند پوندي ۽ توهان اسان کي وڌيڪ همٿائيندا رهندا -

- ارجن پنجابي

ڪافيءَ جي آواز اشاري کان واقف ٿيو وڃي، رديف جي ڄاڻ، ڪيس ترنم جي لهرن آشنا ڪري ٿي. هن جو دل ۽ دماغ، غزل جي فضا ۾ پهچي ٽهڪائي لطف وٺڻ لاءِ تيار ٿيو وڃن. غزل جو هر شعر، جو خود پنهنجي ليکي مڪمل خيال هوندو آهي، جنهن جو حسن، بيان ڪرڻ جي طرز ۽ زبان جي پختگيءَ سان چمڪايو ويندو آهي، جو شاعر جي شعري مرڪزي احساس کي چٽو ۽ گهرو ڪندو، شاعر جي شعور جو ڏس ڏيندو، ان ان راهن تان ٿولڏو، دلين ۾ اثر سان رڱيندو، هڪ ئي ماڳ ڏانهن سرندو آهي. مقطع سان ائين محسوس ٿيندو آهي ته شاعر جي جذبات، امنگن اکين جي نازڪ پلڪين جا بند ٿي ويون آهن.

سچي غزل کي پڙهڻ کان پوءِ جذباتي سڪون، ذهني تسڪين، دل ۾ ٺر پکڙجڻ مبهم خوشيءَ جو احساس ٿئي ٿو. جڻ وڄندڙ سنگيت ٻڌڻ سان، دل دماغ تي هڪ ڪيفيت طاري ٿي ويندي آهي. اهو آلاپ اها روح کي ڇهندڙ لهر، غزل جي جمالياتي تاثر مان پڙ پوي ٿي. البت هن جماليت جي احساس کي محسوس ڪرڻ، هر شخص جي ادبي ذوق ۽ فهم تي مدار رکي ٿو. اهو ان ڪري جو غزل جي شعر کي صرف پنهنجي ذاتي تجربي جي روشنيءَ ۾ ڏسي سگهجي ٿو. هر انسان جي انفراديت ڌار ڌار آهي ۽ شعر جي فهم جو معيار به الڳ الڳ. ممڪن آهي ته شخص ساڳئي شعر کي پسند ڪن پر انهن جي شعر جو تاثير دلين تي مختلف رنگ مان ٿئي. اهو به ممڪن آهي، ته هڪ کي شعر لاجواب لڳي ۽ ٻئي لاءِ ساڳيو شعر ڪا معنيٰ ئي نه رکندو هجي. ساڳي ريت هر شاعر جو خارجي حالتن مان حاصل ڪيل اثر ٿئي ٿو ۽ هر شاعر جو شعري تجربي جو نوع به مختلف.

آهي، اهڙي تخليق، جنهن ۾ دريا اثر ۽ دلنشيني هجي، فڪر احساس ۽ جذبات کي گرمائڻ جي قوت هجي، سا پڙهڻ، ڪڙهڻ ۽ ترڻ کان پوءِ ڪري سگهجي ٿي.

غزل ۾ خيال جي وضاحت ممڪن ناهي. اظهار جي ڪشادگي لاءِ غزل نه آهي. اهو ميدان نظم جو آهي. جتي خيال کي ڦهلائي مقصد حاصل ڪرڻ لاءِ ڦهلاءَ ڏئي سگهجي ٿو. غزل نه شاعري جي ”عطر جو عطر آهي“ (فراق) غزل، انساني دل جي لطيف جذبات ۽ ڪيفيات جو چند لفظن ۾ پُراثر اظهار لاءِ موضوع آهي. نظم ۾، پيچيدا خيال جذبا ۽ تفصيل کي سڌو ۽ سولو پيش ڪري سگهجي ٿو. اُنهن کي تڪرن ۾ ورهائي (نظم جي هيئت موافق) انهن جو تفصيل سان بيان ڪرڻ عيب ناهي. پر غزل ۾ تشريح بدران رمزي اشارن جي زبان ۾ ڳالهائڻو پوي ٿو. غزل جذبي ۽ تفصيل جي رمزي زبان آهي. غزل نه صرف ڏاڍن عڪس سان روشن آهي پر انهن اشارن سان دلڪش پڻ.

اعليٰ غزل گو شاعر ڪنهن مخصوص داخلي ڪيفيت کان مجبور ٿي غزل جي رچنا ڪري ٿو. ۽ ان جي غزل ۾ خاص فضا جو احساس ملي ٿو سندس (شاعر جي) مرڪزي احساس مختلف شعرن جي صورت اختيار ڪندي به جذباتي ۽ ذهني هم آهنگي جي انيس لڙ ۾ بدل رهي ٿو. جا مجموعي تاثير جي هئي ۽ غزل جي جمالياتي پهلو جو سهارو آهي. در اصل، اهو جمالياتي حسن، غزل جي هيئت، وزن، خيال، رمزي ۽ اشاري جي زبان، طرز بيان، جذبي جي شدت، ۽ شاعر جي شعور، انهن مڙني پهلن جي رنگين اتحاد مان حاصل ٿئي ٿو. اهو اڃو هئين ٿئي ٿو. غزل مطلع سان شروع ٿيئو مطلع سان پڙهندڙ پابند ڏ

سنڌي غزل ۾ اهڙي زور سان نه ٿيا آهن.

درحقيقت، مٿيان اعتراض، غزل جي هيئت ۽ بنيادي اصولن لاءِ نه هئا، پر ان ۾ ڪتب ايندڙ چوسيل چٻاڙيل مواد، پٽيل طرز ۽ بي معني رديف ۽ قافيي جي ڀرمار لاءِ هئا، جنهن سان شاعري جي اُتي عظمت چمڪي ۽ نکري جمال تي جهلڪيو. سچ ته هو، نه اهو لفظ پرستي هئي، نه محاورا بازي هئي پر اعليٰ غزل گو شاعرن غزل وسعت ۽ دلپذيري هئڻ جو ثبوت ڏنو آهي ۽ اردو ادب ۾ ان کي نه "ادب جي آبرو" سڏيو ويو آهي (پروفيسر رشيد احمد صديقي)

اهي ڏکوئيندڙ حقيقتون ڪي نظر انداز ڪري سگهجي ته سنڌي ادب ۾ غزل اهو درجو حاصل نه ڪري سگهيو آهي جيڪو هن کي اردو ادب ۾ نصيب ٿيو آهي. ان جو ڪارڻ ڳولڻ لاءِ، اسان کي غزل جي اوائلي دور کان وٺي اڄ جي غزل تائين تحقيقي ۽ تنقيدي نظر ڪرڻي پوندي.

سنڌي ۾ غزل، اردو ادب مان آيو. جنهن وقت سنڌي شاعر ان جي مشق ڪندا رهيا هئا. تنهن وقت اردو جو غزل جوان ٿي چڪو ۽ هن جو سڪو جميل هو. سنڌي دل ۽ دماغ بيت، وايون ۽ ڪافين (جن ۾ سنڌ جي ۽ سنڌي زندگي جو حسين اظهار هو) سان معطر هئو. غزل جي فضا سنڌي لاءِ اوپري جي حيثيت جان هئي (سنڌي ۾ هندي واگر شاعري عورت جي طرفان ٿئي جنهن ۾ آزي نيازي ۽ بي وسي جو اظهار آهي ۽ اردو ۾ مرد جي طرفان جنهن ۾ وصل جي طلب ۽ آرزو، چيز جاڙ آهي) اهو ابتو رخ هو، جنهن لاءِ سنڌي ذهن اجا پوري طرح هري نه سگهيو هو. هن دور جي غزلن ۾ غزل جي فضا جو احساس گهٽ ٿئي. انهن ۾ ڪافين جو رنگ ڇانئيل آهي. ان دور جا

اهڙي ڪارڻ آهي جو ساڳي موضوع کي هر شاعر پنهنجي فڪر جي طرز ۽ انداز بيان سان پيش ڪري ٿو. هر شاعر جي ساڳي موضوع تي لکيل شعرن مان مختلف لطف حاصل ڪري سگهجي ٿو.

غزل جي محدود فني دائري جي ڪري ان کان ڪنارو ڪرڻ جي صلاح ڏني وڃي ٿي ۽ ان کي گهٽ نظر سان ڏٺو وڃي ٿو چاڪاڻ ته، ان ۾ شاعر جي پيش ڪيل خيالن ۾ سچائي ۽ پوري جذبي جو احساس اٿو ٿئي ۽ غزل صرف ڪافيي پيمائي ۽ اکري بازيگري جو هڪ نمونو ٿي رهجي وڃي ٿو. جنهن صرف استادن جي استادي چمڪي ٿي.

ٻيو اعتراض ته غزل ۾ معنوي انتشار هئڻ ڪري ذهني ۽ جذباتي ڪيفيت جو اثر زخميل رهي ٿو. ۽ نيون اڄ جي بدليل زندگي جي شعور ۽ قدرن سان نبائڻ زندگي جي نئين تقاضائن ۽ حالتن جي صحيح عڪاسي ڪرڻ، هن سخن جي شاخ جي وس کان ٻاهر آهي.

اگر مٿيان اعتراض، سو سيڪڙو صحيح هجن ها، ته غزل الهي وڃي ٿي دم ٽوڙي چڏي ها، جڏهن حالي (اردو جي مشهور عالم ۽ شاعر) ان تي زوردار حملو هٿيار ڪيو هو، پر ان هوندي بہ، غزل قائم ۽ قائم رهيو آهي. اهو صاف ظاهر ڪري ٿو ته مختلف حالتن هيٺ هن کي زنده رهڻ جي صلاحيت موجود آهي. جديد دور جي غزل ۾ پراڻا اشارا ۽ استعارا، نئين معنائن جا ويس. پهري پنهنجي سونهن پسائي رهيا آهن ۽ نوان گهڙجي رهيا آهن اڄ جو غزل نئين ترنم ۽ تجربن جي آغوش ۾، اڄ جي حياتي جو مجبورين ۽ وصيون، غم ۽ خوشيون ۽ ۽ نوان اظهار ۽ مطلب سمائي، ويو آهي. البت اهي تجربا اجا

جهڙيل جي ۽

اها سنڌي ادب جي بدبختي آهي، جو اُستادن جي معلومات کي ڄاڻڻ لاءِ تيار نه هئا ۽ جن شاعرن کي عوام جي ادبي ۽ جذباتي پياس جو احساس ٿيو، جن وقت جي تقاضا جو آواز ٻڌو، انهن ڪن جي معلومات ڏانهن اک کڻي به نه نهاريو. انهن شعري اظهار لاءِ نئين راهه ضرور اختيار ڪئي، پر هندي ڪهاڻي ۽ زبان جي بي پختگي سبب انهن جي شاعري پوري اثر سان ماڻهن تائين نه پهچي سگهي. پراڻا پيڙا ڇڏي، هي شاعر وري اکرن جي جهنجهٽن جي آواز ۾ اٽڪي پيا ۽ سندن شاعري لڪ بندي جي سرحد ٽپي وڃي پهتي. هر ساڳي وقت عام ماڻهن جي سمجهه جي دائري ۾ هئي. پلا اجايل ۽ ٻاڙي ٻاٽي جي سواد مان ڪهڙو ڪالو ڪڍي؟ ان ڪري ڪهي ڦڪي شاعري ڪندڙ کي به عوام "عظيم شاعر" تسليم ڪرڻ ۾ هٻڪ نه ڪئي.

ملڪ جي ورهاڱي بعد، حالتن گهڻو ڦيرو ڪاڌو. نئين حالتن نوان مسئلا پيدا ڪيا. اجهي لٽي ۽ اَن جي پريشانين، ۽ آئينده جي سوچ هند ۾ سنڌي ادبي فڪر ۽ ٺهر د ٻڃي رهيا ۽ جذبات لٽيل رهي. ڪجهه ٿائيڪي ٿيڻ بعد، سنڌي ادب جي گولاڻ وري پڌرڻ ۾ آئي چند وڏن شهرن ۾ ساهتڪ منڊل ٺهندا ٿيا. جتي بزرگ ليکڪ، اسرلدڙ اديبن سان گڏجي، پنهنجي سماجي، تهذيبي ۽ ائي ادبي شعور سان آشنا ٿيڻ لڳا. جذباتي تازگي، نئون جوش بدليل شعور، ۽ اڳيو تجربو. سڀ گڏجي، سنڌي ادب جي ڪاروان کي اڳتي وڌائيندا رهيا.

سنڌي غزل وري جنش ۾ آيو. (گرچ شروعاتي دور ۾ ماضي سان چهٽيل رهيو)

انساني بنيادي احساسن جي ترجماني ڪندي شاعرن غزل لي مزهبل معني کي وڌيڪ وسيع ڪيو. هن دور

جهربل جي

غزل گو شاعر پنهنجي غزل ۾ سنڌي ماحول کي جهلڪڻ ۾ بلڪل ناڪامياب رهيا. منجهن فني ڪماليت هئي پر جذبات جي گرمي کان محروم هئا، ان ڪري سندن طرز بيان ڦڪو يا اردو جو اوڳاڙيل ٿوڪ هو. تخيل جي جوهر کان وانجهيل هئڻ ڪري، زبان جي زور تي، يا محاوري بندي سان، شعر ۾ مينا ڪاري ڪري، ٿوري وقت لاءِ دلين کي ڪتڪتائيندا ضرور هئا پر دماغ ۾ ڪو نقش ڇڏي نٿي سگهيا. سندس ذهني عمل جي وسعت ۾ گهرائي گهرائي نه هئڻ سبب ان ڪري سندن ڪلام کي عارضيت جو ڪيڙو لڳي ويو.

هو اردو جي نقالي ڪرڻ لڳا. (بدنصيبي سان فارسيت سان پيار ان وقت جو ادبي فيشن هو، جنهن نه اردو جي نقالي کي زبردستي هٿي ڏني) سندن عشق جو تصور بلڪل محدود هو- خارجي هو يعني ان جي حد معشوق جي پيرن کان زلفن جي وارن تائين هئي. پر ڪڏهن نه زندگي جي دلچسپي سان انهن جي عشق جو واسطو نه رهيو انسان ۽ ڪائنات جي وچ ۾ هڪ گهرو رشتو نه جوڙيو صرف تشبيهن ۽ استعارن جي لاشن کي اڪري ڪفن پيا ڪيندا ويا. زندگي جي رنگا رنگي رنج ۽ خوشين سان جڻ انهن شاعرن جو ڪو رشتو ئي نه هو. ان دور جي زندگي جي جهلڪ غـزل ۾ عدم پيدا آهي ۽ غزل "اسٽادي معيار" جي علامت نظر اچي ٿو. استاد، فني چشما چاڙهي دماغي ڪلابازين جا ڪرشما ڏيکارڻ لڳا. ۽ غزل کي عوام جي بوجهه کان ايترو تـه مٿي کڻي ويا جو اهو صرف، چند مخصوص عالمن لاءِ، ذهني عيش ٿي پيو. عوام وري نـه پنهنجي ادبي اُڃ ڪافين، بيتن ۽ وائين مان مٽائيندو رهيو، جن ۾ سندن روح رچيل هو. (مٿين عيبن مان ڪنهن حد تائين هڪ به شاعر آزاد نظر اچي ٿو)

زندگي ۽ ادب، هر دور ۾ بدلجندو رهي ٿو. ادبي ذوق ۽ شعور ۾ ڦيرڦار ٿيندي رهي ٿي. پراڻي ادب جو اهو حصو جو پوري نسل دفتر ۾ شمار ڪيو وڃي، وري انهي ذهني ۽ جذباتي تسڪين جو سبب ٿي سگهي ٿو- ۽ ٿي رهيو آهي.

درحقيقت غزل ۾ انساني عظمت جو احساس، زندگي جا نوان قدر ۽ ان جون نيون مجبوريون ۽ مختاريون جو نئي اسلوب سان نڀرا ٿي رهيا آهن جن ۾ اکرن جا ارٿ پنهنجا پراڻا لباس ڦٽا ڪري، نوان ويس پهرن ٿا. هي غزل کي پنهنجي آغوش ۾ اهڙن نڀرن کي جاءِ ڏيڻ جي قوت هئڻ جي زوردار دليل آهي.

سنڌي غزل ۾ اهڙا ڪامياب نڀرا ڏيهه سان ڪيل نظر اچن ٿا. با شعور شاعر ان ڏس ۾ اڳا ڪلاڪاري ڪري رهيا آهن. (ان تي مڪمل بحث ڪرڻ، هن ڪتابي گذارش جي مقصد کان ٻاهر آهي.)

مون، پنهنجي ادبي جيوت جو گهڻو حصو غزل کي ڏنو آهي. پنهنجو فڪر ۽ احساس. پنهنجون الجهيون، دلي بيقراريون، زندگي جا سک ۽ سور - سڀ غزل ۾ سمويا اٿم. مون کي جيتري ذهني تسڪين ۽ جذباتي خوشي، غزل جي تخليق ڪرڻ بعد حاصل ٿي آهي، اوتري ٻئي ڪنهن به سخن جي صنف مان نه ملي سگهي. (مون نظم آزاد نظم- گيت ٻئين ڪوتا لکيون آهن.) اها ڳالهه زير بحث آڻي سگهجي ٿي ته منهنجي غزل ۾ ڪنهنجي دل ۽ دماغ کي گرمائڻ جي تاثير آهي يا نه. سنڌي غزل کي مون اڳيان رڙهيو آ، يا پٺيان ليو آهي.

جهرال جي ٤

جي غزل ۾ - ماحول جو زوردار اثر، نئين سوجھ ٻوجھ ٻاڻ کي سچائي ڪنهن هند ڀارت جو احساس، ماضي جي سکن جو غم، وطن جي ورهاڱي جي ايذاء، سياسي، چالن سان ڳنڍ ڳنڍ، نئين زندگي جون ايون تقاضون. ذهني الجهاءُ، آشائون ۽ نراشائون ۽ ڪنهن هند نائين، پراڻن علامتن ۽ اشارن کي نئين شڪل نين معنائن ۾ پيش ڪرڻ جي شعوري ڪوشش نظر اچي ٿي. هاڻي غزل کي خارجي سجاوٽ ۽ فارسيت کان آزاد ڪيو ويو. نج سنڌي ترڪيبن ۽ لهجي سان منجهس سنڌيت جي خوشبوءِ ڀرڻ جي ڪوشش ڪئي وئي.

نئون امنگ ۽ فهم، احساس جي گرمي، وڌيڪ پختي شعور هوندي به، غزل ۾ تاثير جو فنڪارانو اظهار پائي نه سگهيو. فني ڪچائين ڪري، شاعر غزل جي نفاستي ۽ جمالياتي پهلو سان نڀائي نه سگهيا. ترقي پسند سڏائڻ جي شوق ۾ ڪن شاعرن نه غزل کي لفظي بازي جي حد تائين رسائي ڇڏيو. زندگي جي قرب ۽ رنگينيءَ، داخليت ۽ خارجيت جو حيرت انگيز. اتحاد جو فن سان ڳنڍجي، غزل کي جماليت بخشي ٿو، سو نوجوان شاعرن وٽ نظر نٿو اچي ٻن ٽن شاعرن کي ڇڏي، غزل ۾ انفراديت جو احساس ۽ اعليٰ غزل هئڻ جو ثبوت نٿو ملي.

غزل هڪ ڪٺو سخن جي شاخ آهي. جا شاعري جي پوري شخصيت جي تقاضا ٿي ڪري. اعليٰ غزل جي رچنا سولي نه آهي. ان ڪري گهڻن شاعرن، غزل کي "ڪٺو انگور" چئي ان کان ڪنارو ڪيو ۽ ان تي اثارين پراڻن اعتراض کي زوردار نموني دهرايو. ۽ ان کي روايتي اعتراض سان روايتي هئڻ جو الزام ڏنو ويو ۽ ڏر پيدا رهن ٿا. هي عالم ان حقيقت کان الائي واقف آهن يا.

جهڙال جي ۽

جهريل جيءُ

(غزلن جو مجموعو)

مون هن ڪتاب ۾ غزلن جي ترتيب، انهن جي تخليقي تاريخن جي مدي نظر نه رکي، بلڪ انهن جي وزن ۽ بحر جي لحاظ سان ڏني آهي. منهنجي عشقي دور جا چند غزل ۽ انتخاب هن ۾ شامل ڪيو اٿم باقي ڪلام ۾ غزلن کان سواءِ ١٩٦٨ع جي وچ ڌاري لکيو ويو آهي. جو وقت بوقت "ٽئي دنيا" ۽ "ڪوانج" ۽ ٻين رسالن ۾ ڇپيو آهي.

آخر ۾ مان، انهن مهربان دوستن، ادب جي گهٽڪهرن، جو شڪرگذار آهيان جن جي مدد سان منهنجو هي ڪلام ڪتابي صورت اختيار ڪري سگهي ها.

— ايم ڪمل —
بلاڪ سي ٥٤٠
الهاس نگر - ٣
آگسٽ ١٩٧١ع

١

نظر توسان ٻيهر ملائڻ لئي دل ٿي
وري هڪ لمحن چومڻ ڪاڻ لئي دل ٿي

وري واٽ توسان وڃائڻ لئي دل ٿي
وري دل جي حد سان اپائڻ لئي دل ٿي

وري ان وفا سان نڀائڻ تي دل ٿي
وري عقل سان وڙهائڻ تي دل ٿي

وري واٽ تنهنجي ڀچائڻ تي دل ٿي
وري پاڻ لئي جڳهه ڪلائڻ تي دل ٿي

ترانا سان دل کي لبائڻ لئي دل ٿي
خوشين کي غمن سان لڳائڻ لئي دل ٿي

وري آسمان ڏي ڪڇي ويون نگاهون
دعا کي وري آزمائڻ لئي دل ٿي

غلط نامو

صفحو	سٽ	غلط	صحيح
١٠	٢—٩	ساز — موخوع	سان — موضوع
١٠	١٣—٢٤	تشرح — همٿيت	تشريح — حقيقت
١١	٣	لهرن آشنا	لهرن کان آشنا
١١	٥ —١١	پيش — جا	پيش - جان ڏيري
١٢	٣ —١٥	موخوم — لعفائن	موضوع — الفاظن
١٢	—٢٦	وصعيون	وصعيون
١٤	—٢٨	اـ	اـ
١٥	—١٦	لهر	فهم
١٦	٨ —	لهجي	لهجو
١٦	—٢١	ڪٿر — شاعري	ڪٿر - شاعر
٢٧	٢ —	شيهن	شيهن
٢٨	—١١	مثلا ن	مشڪلاتن
٣٠	٧ —	د اس	واس
٣١	٧ —	سمجهڻ ۾	سمجهڻ
٣٤	١٣—١٣	ڏس — ڇرڪي	ڏسي - ۽ ڇرڪي
٣٧	٨ —	راست	۽ راست
٤٢	٦ —	اروسين	اور اوسين
٤٥	٢ —	حيات	حياتي
٤٨	٦ —	مجمع	مجمع
٤٩	٧ —	جي دا لهن	جي چعل دا لهن
٥٢	٤ —٩	آياهيي — هـ	آيا ها هتي - هتي
٥٤	—١٠	چڏي	چڏي ڪا
٥٧	٥ —٧	قاڳرڻ — دا رن	قاڳرڻ - دا رون لنهن
٥٨	٤ —	۾ خنجر	۾ ڪو خنجر
٦٧	٢ —٨	کي مون - دکدرد	کي ۽ مون- مون درد
٦٧	٨ —	جو مون وڏو	جو وڏو

۲

مجبور دل ٻڌائي ڇا پنهنجون حڪايتون
اُس شڪر ٿو ڪجي جني سونهن شڪايتون

هر هر اچي ٿو پائين دکي دل کي ڇهنڊڙيون
اي درد تون ڇڏيندين ڪڏهن هي شرارتون

ڪي درد ٿي پيون نه ڪي ڳوڙها ٽٽي ڪريون
سانڍيون اسان جي دل ۾ هيون چند حسرتون

خارن ٿي رنگ آهو ڪليون زرد ٿي پيون
پنهنجي بهار جون ڇا ڪيان مان حڪايتون

جڳ جي چلن جو ڦيرو گهٽو وقت ٿو گهري
هڪ ڏينهن ۾ جڙيون ۽ نه ڦرنديون روايتون

اَب چار چنڊ ڪين لڳا زمين کي
محمد جو هي ڪمال ۽ بازن جون برڪتون

وڃي صبر جا ٻڌ ٽوڙڻ تو چاهيان
وڃي روئي دريا وهائڻ لئي دل ٿي

وڃي لڙ اکاهڻ کان مرهم تو طلبيان
وڃي زخم دل کي جلائڻ لئي دل ٿي

وڃي تو پڇي حال دل جو هوُ مرڪي
وڃي ڪمس شايد سهائڻ لئي دل ٿي

وڃي گهر ڪيو آ لڙين آس دل ۾
وڃي راڳ جيوت جا ڳائڻ لئي دل ٿي

وڃي دل لئي وهنس ميارون ڏرڻ مان
وڃي عيب لڌهجا ڀلائڻ لئي دل ٿي

٤

ساحل تي پيا هولڏا جي لهرن کي ڏسن ٿا
اهي خوف ٻڏڻ وارا ئي هن پار رهن ٿا

رڪجن لهرا جي دل جي اشارن تي هلن ٿا
مر اوڪ ڪلي پنهنجي وٺو واٽ وڃن ٿا

مـرڪن ها اسان جيترو جي داد ڏين ها
گل خوب کلن ٿا جو گهڙي اڌ ڪا جئن ٿا

ڏس ڏاهو ٿي، ڏس اٿين نه محبت جي اظهار سان
جي گهاو ڪيئه دل تي وري اڪلي پون ٿا

ٿي لنب سولن ڪوه رهي دور انهن کان
جي ماڳ تي پهچڻ جا سدا خواب لهن ٿا

مايوس نه ٿي تن کان جي کـن راه پر وينا
هي ساهي پٽڻ وارا ڪمل اڳتي وڌن ٿا

٣

ٻڌائڻ عشق جا رنگين افسانا ڪڏهن ايندا
ڪڏهن سي محفلون مچنديون، سي مستانا ڪڏهن ايندا

جي اڄ ٻُڌي مري ويندا مگر منهن سان نه ٻيڪ ڏهرندا
اهڙن ڏاڍين الائي تنهنجا پيمانا ڪڏهن ايندا

تون ويندڙ ڪاروان کان پڇي صحرا جو هر ذرو
ڪري آباد ويران ڪي ديوانا ڪڏهن ايندا

اهو ئي بس تو غمخواري نه ڏين تو سڀ ڪي ٻُرهم جاءِ
اچا تو کي سڃاڻڻ پنهنجا بيگانا ڪڏهن ايندا

چڙهي هن چنڊ جون ڳالهيون ڪڏهن ٻونءِ جو سو چيندا
الائي هوش ۾ ڏاهپ جا ديوانا ڪڏهن ايندا

٦

زندگي سان نباهڻو آهي
ماس شينهن پچائڻو آهي

جا ڪيئي ڏهن ۾ اس پلاڻي آ
من کي ماري مڃائڻو آهي

ڏهڌڻي قسمت ۾ آهي لڏ ڪٿي
جنهن کي هي جڳهه جڳائڻو آهي

ڏهڌڻي هن عاد ماڻ ني ڏون سمجهو
لوڪي اڄ ڪڄ ڀڏائڻو آهي

ڏاڙن سان ڳلائون ڀهڌڻ جون!
ڀاڻ لي جڳهه ڪلائڻو آهي.

٥

محبت منهنجي وٽي آهي ڏکيون ڪٿجي ويون آهن
اميدون دوستن مان اڄ گهٽبيون گهٽجي ويون آهن

اسان جي خوش خياليءَ جون ڪيئن لاجواب تصويرون
حقيقت جي اٿاهه لهر ۾ ٿي لڙهي ويون آهن

نه روڪي ڪو سگهيو آزادگي جو قافلو ليڪن
ڦري رهبر ويا ۽ منزلون منهنجي ويون آهن

الائي آدميءَ کي ڪهڙا ڏر اندر ۾ ڀلا نڪتو
سچن جي خوف ۾ اڄ جون خوشيون گهٽجي ويون آهن

گهڙي ڀر ڀڄائبو هو جن لئي ڳائي جهرلل جيءَ کي
اهي ساز جون ٿي تارون ڪمال ڪٽجي ويون آهن

٨

اچو ٻي وفا سان وري ٻا وفا ٿيون
وري زندگي جي ادا ٻي فدا ٿيون

جهان جي غمن جو کنيو ٺيڪو ڪنهن آ ؟
مگر ڪنهن نه هڪ اڌ دکي جي دوا ٿيون

اگر ڄڻ گذر مشڪل آهي اسان جو
نه ٻوء دوست اچ ڀاڪي پائي جدا ٿيون

ڪو چارو ٿئي يا نه ڏک جو مگر اچ
نه ٻنهي غمن کان اسين آشنا ٿيون

جهان جي فرهمن نه سهڪار ٿو چا چا
ڪمل ڪارگر آهيون جي رهنما ٿيون

٧

ماڻ ساڻ نئي موڪلائڻ جون ڳالهيون
سڌيون صاف آهن ستائڻ جون ڳالهيون

مان سادو سهي، اهڙو اڻڄاڻ نا هيان
نه سمجهي سگهان جو ڦٽائڻ جون ڳالهيون

خموشي ڪري صاف ظاهر ڇڏيون سڀ
نه جڳ کي هنيون جي ٻڌائڻ جون ڳالهيون

رنو هو نه پوڇي نه جيڪر پوي ها
ڪرڻ ڪين آيم مڃائڻ جون ڳالهيون

نه پسڻ آسمان جي ٽلي نظرن پر الحق
نه ڪر مونهجي غم کي مٽائڻ جون ڳالهيون

گهٽي تني چڪي مشالن جي چرچا
ڪيو هاڻي ڪي، وک وڌائڻ جون ڳالهيون

نه پڇ حال دل جو ڪمل ڪان، نه ڪر تون
ٽٽل دل کي هاڻي لڳائڻ جون ڳالهيون

١٠

من ماري هلڻ وارا نہ سمجهو
ڏکڙن جا پيئڻ وارا نہ سمجهو

لڙڪن تي کلڻ وارا نہ سمجهو
آتش سان کيڏڻ وارا نہ سمجهو

ڪل ته آهي طلب موت جي ليڪن
اَڄ ڪلهه جو جيئڻ وارا نہ سمجهو

سمجهڻ ته ڏکي آ پيار جي بازي
هيءَ راند کيڏڻ وارا نہ سمجهو

گهر جي تو جگر عشق ڪرڻ لاءِ
همت جيءَ لاءِ ڪٽڻ وارا نہ سمجهو

سچ ٻولي جيئڻ ٻاھ ۾ ٿيڻ آ
ٿالهن تي ٿلڻ وارا نہ سمجهو

لفظن کي گڏڻ کيل ته آ پر
هِن شعر چوڻ وارا نہ سمجهو.

٩

هڪ دل ۾ لڪن سان رهي منزل ٿي رسڻ جي
ڳڻتي نه اچائي ڪجهي دڳ پلڻي وڃڻ جي

اڄ ٿي سوڻن سر پنهنجا ويڙهي سر ٿي چڙهندا
پر رمز نه پهر ٿين سکي ڪو اندر هڻڻ جي

جيوت جي ڏکن کان پڇو ڄاڻن ته اهي سڀ
ڪنهن همر اسان ۾ وڌي متڻالي وڃڻ جي

هر ديس ۾ ته اهل نظر ٿوڪي سڃاڻن
تڪليف ضررن کهڙي اسان کان ٿو لڪڻ جي

انهن جو نه مان سمجهان ته اڳڻ آئين ٿون پلڏي
جو اصل ڪرڻ ڪسڪ ٿي، اٿو پير رکڻ جي.

١٢

مست اکين جي گهورن ۾ گهوري جيءَ کي اجايو جهورائيندين
ڏس، نادان نه ٿي، هي واٽ نه وڃ، موٽي آءٌ پڇتائيندين

اڏي ڪٿي پيار ۾ سوچڻ وارا، ٿر تو پئي عشق ڪمايو
هن پڙ ۾ عقل اُڏائي ڪهن پاڻو آ جو توڻ پائيندين

هي اکين جا ساغر ڪهڙي پياس مٽائڻ ڪين سگها تي
آهن مان هر هر ٿي پئي پاڻ کي وهتر اور آڇائيندين

عشق چريائي بخشيده دل سان پيو وڙهندين جهڙلدين
هر هر پاڻ رسي پاڻ کان توڻ پيو پاڻ کي پرچائيندين

جيترو سورلي سوچيندي اوترو سور نه سو چائيندءِ
اهڙو غم لوڪي کائيندو جهڙو غم کي توڻ کائيندين

عشق ۾ اڪثر صبر ڪندي ٿر چت جا چاڪ جو چٽڪي الندءِ
ٻچا ٻوڙها ٿي پئي هڪ ڏينهن توڻ رس جا لڙڪ وهائيندين

١١

عمر جي ڪامياب آ نه هوءِ ها
حال منهنجو خراب آ نه هوءِ ها ؟

جڳ جي رونق اکين کان اڳري آ
ڪنهنجو خانو خراب آ نه هوءِ ها ؟

ڪنهنجي دل جي اکين جو اوراڻيو
ڪو اگر آفتاب آ نه هوءِ ها ؟

دل ساڻ ئي ٻر آڪي عقل جي ڳالهه
ڪو جي حاضر جواب آ نه هوءِ ها؟

ڪيس ڏسندڙ ڏسي ئي رهندا ليڪ
ٻالو هن گر نقاب آ نه هوءِ ها ؟

منهن تي ڏس هر ڪا ئي اثر ۽ ڪمال
منهنجي اکڙين ۾ آب آ نه هوءِ ها ؟

جهرال جي

۱۴

ڪنهنجي مورت لئي ڪلي روئي ڏاڍم
دل جي چاهت لئي ڪلي روئي ڏاڍم

من چوي ڪاهه، مت آڪسي دم پت
پنهنجي حالت لئي ڪلي روئي ڏاڍم

ڪهر چمن ۾ ۽ ٻاند ۾ ڪنڊا
پنهنجي قسمت لئي ڪلي روئي ڏاڍم

هو ٻي مجبور ڪري چا ٿئي سگهيو
خود شڪايت لئي ڪلي روئي ڏاڍم

پنهنجي دامن ۾ ڪمل خار ڏسي
دل جي حسرت لئي ڪلي روئي ڏاڍم

۱۳

نه پڇ زندگي جي سفر جا فسانا
اميدن جي اکڙين مان ڳوڙها وهن ٿا

هتي ڪوڙو آفت ملڻ پي گهڻو آ
اهو پي ڏسڻ لاءِ ڪي ٿورا اچن ٿا

حياتي جي محفل ۾ سڀ چار ڏينهڙا
اچن ٿا، وهن ٿا، ڏسن ٿا، وڃن ٿا

اسان اڄ ٿي جڳ جي نظرن ۾ آهيون
نه ڏس ائين، ڏاهو ٿي، هي ڏس، سڀ ڏسن ٿا

مون سمجهو ٿي ٿو سمجهو آ مولڪي، پر هاءِ
ٿون پيو ائين چئين ٿو پيا جڻ چون ٿا

ڪمل خوش خيالي جي چاڙن ۾ سمهندڙ
ڏس سچ جا سپنا چرڪي اٿن ٿا

١٦

رُئندي رُئندي رات وئي
آلي آلي ٿـره ڌرتي

هٿ ني روئي لوڪ ۽ کوهه
اڄ نه اکڙي هلڪوتي .

گهايل آ دل جو پکي
اُڏري ڪيئن ؟ ڳالهه ڪري.

هاڻي مومل شمع وساءِ
ڏينهن چڙهيو رات وئي .

هاڻ انسان جي آزادي
سنڌ ملهو ۽ سيند وئي .

١٥

ڪڻي اڄ هٿي دل ٻرولق ڪمل
محبت جي آتش اجاري ڇڏيو

اسين دلگهه دارون جا جاڻون لڳا
هي تورو ٻين کي پياري ڇڏيو.

پروان سان ٻت ٽي وڃڻ وارا ڏس
تو پهنجن کي ڪنهن جي سهاري ڇڏيو.

اسان سمجهو مولي والڌي جاڻين تون
مگر تو ته ڪانو ه ڪاري ڇڏيو.

جي تورو ٻي وقلن ٿاه لن کي ڪمل
له محفل مان اول اٿاري ڇڏيو.

١٨

خوشيءَ جا رنگ ڪاري ڇڏيندي آ
اِها "نا" تنهنجي ماري ڇڏيندي آ

ڪنول آهيون اُهي مرڪ جا جيڪا
مٺڙ دل کي جهاري ڇڏيندي آ

اسان کي حسرتون ليون رڪن جنڙو
ڏکي جيوت نه ماري ڇڏيندي آ

کلائيندي الم پنهنجي مجبوري
اُٺي جي ٻر رناري ڇڏيندي آ

جنڊ جي آرزو خون جا ٻڪ ڇا
ڪمل وه ٻي ٻاري ڇڏيندي آ !

١٧

ڪک پن جو ٽي ٻڌڻ کي آهر ڪو سهارو نه آ
ڪوڙو ٿي سهين ليڪن جهوت جو اشارو نه آ.

ڏولها پرهتاسين جنهن جي سو هي ڪهڙ ڪولهي
طوفان کان اڳرا لئه پر آهر ڪو ڪنارو نه آ.

اڄ نه نه سچان روشن هي ڪنهن ڏيهن نه ليندو ٿي
اولڏه، برد ڪيل ٿي، پر قسمت جو ستارو نه آ.

گل جهڙا انفيس ۽ نازڪ جسم سڙن اس ۾!
لي رحم حيا لي جي سختين جو نظارو نه آ.

هڪ پوري اجابس لي ٽٽي ٻي منهن ڪهڙي لي جهت
جيوت لي **ڪمل** ظلمي ڪهرجن جو هي مارو نه آ.

٢٠

سوچ ۾ غرق زندگاني هيءَ
شام جي آفتاب جان ٿي لڳي.

هن ٽڪل زندگيءَ جي موڳي مرڪ
صبح جي ماهتاب جان ٿي لڳي.

هر لقاءُ اسان حياتي جي
ڪنهن ستمگر جي خواب جان ٿي لڳي.

منهنجي بي صبر دل جي حسرت ڪي
مان انهنجي عذاب جان ٿي لڳي،

سڀني کي ڀاري ٿي چڙهي هيءَ ڪمل
زندگيءَ جا حباب جان ٿي لڳي.

١٩

وک وک تي مشڪلاتن سان همت مقابلو آ
پل پل حيات جو هڪ سورن جو سلسلو آ

ڪو ني علاج ڪو به هن زندگي جي غم جو
پر دل کي ڏيڍ ڏيڻ لاءِ ٻيو ڪجھ نه ڪجھ ڪيو آ

اولاد سواءِ ٻيو ڪجھ ٿئي دل کي پلئه نه پوندو
عقل ۽ علم جو جيئن دنيا ۾ سوجھرو آ

رباني گل سان ڪنڊو ۽ چنڊ سان ٿو سونهي داغ
سڀني جڳهه تي سهڻو قدرت جو هر ذرو آ

هود بي سهاري آهي پوءِ بي ڪمل اسان جو
هي جيءَ ڪمترن ني جھورن جو پرجھلو آ

٢٢

چوري ڇڏيندي آه ڪڏهن آسمان کي
نادان دل ڇڏي نه سگهي ان گمان کي.

بي صبر دل جي جستجو، هن جسم ڏي ۽ ڏس!
ڪجهه ساه ٻي پٺڻ ڏي نڪل ڪاروان کي.

دل چوٽ ڪائي انسان جهان تان کڄي وڃي
ٻيهر آهه اک کٽي آهي ڏنو سين جهان کي.

محبت جي قتل کي مهر سڏيون آسمان جي!
ڪيڏو يقين جو رنگ ڏيون ٿا گمان کي.

آدم جو درد اڄ آهي تو طلبي دوا ڪمال
آدرد جي اڃا آهي ضرورت جهان کي

٢١

هر قدم کي ٽڪيو ۽ ٽوڙيوسين
زندگي کي ڀڳو ۽ ڀوڙيوسين

ڇا ٿو طلبين اڃا اسان کان تون
جان ڏانئين ته تو تان گهوريسين

جنهنجي مرڪ مان ٿيو اهو احساس
حال دل اوهوءَ سان اوريوسين.

هاءِ قسمت، سو درد ٿيو ثابت
جنهنجي غم ڏان خوشين کي گهوريوسين

دل جي زخمن جي سوءِ مرهم ٿيو
ماس جنهن لاءِ پنهنجو ڪوريوسين

جهرڪ جي

وک وک تي هٿ جاچڻو جڻ زور جگر جو
کھڙو نه پڇڻ حال حيات جي سفر جو

هر صبح ٿي بخشي نئي سر شام جي پڄڻي
هر شام اُڪل جيءَ کي ڏاڍو فڪر سحر جو

هر موڙ تي اتفاق ، اميدن جا نئيرا
پيدا ها ڪسڻ لاءِ مع ۽ جوش سفر جو

ڪڏهن صبح نه لک دور ڪهو ڏيهن ولي جو
ساجهي جي سدا رنگ ۾ هو پرنگ سحر جو.

قسمت کي ڏيان ڏوه ها دنيا جي چوان چال
واري تي ليو دل جو ، هو جو نور نظر جو.

٢٣

دل جي مجبورين مان ناهه ڪيون ؟
هن خيالي ڪني پيڻي حيات جيئون ؟

ايترو همدرد آهي اهو حال پڇو
جو اسوهي ڪٿي روئي ته وهون .

اڄ ڏاڍ آهون ٻن جي زخم لئي اڄ
ٻنهي هٿڙي جي ڪهڙي هام هڻون .

بس لکيون آهي حيات جي ٻرڙ ڪي
هيڙ ه ڪي هڻي لئه ڏاڍ رکون .

موت کي ٻيل اڄ ڏني ٻه مگر
سک کي آ جو هجو لسوز ڪٺون .

٢٦

چڱو ٿيو اکين ۾ ئي ڳوڙها سڪي ويا
هي گوهر مٽيءَ ۾ ملڻ کان بچي ويا .

اُهي جا مسالا ٻڌڻ جهڙا هوا سدا
جي محفل مان تنهنجي، اجاهل اٿي ويا -

اکين آڏو هر هر ڦري سي اچن ٿا
نگاهن کان جيڪي نظارا هٽي ويا

ڪڏهن دل کان ٻاهر نه نڪتي ٿون ارمان
اسان جي وڃڻ جا ته ڏهاڙا اچي ويا

ڪڏهن لڙڪ هارڻ ڪڏهن غم ڪڌر جو
ڪمل تنهنجي ڏينهن تان سڀ اٿن لهي ويا

جهرال جي ٤

٣٥

سوچ ڪئان سوچ سري فڪر ڪان اس فڪر ڦٽو
بوءِ نه سونهن جي ٻچڙ ڪا ڇڏي هيءَ جيءَ جنڊو

انسان جي ڪوح اندبري لي اچي بهچانو.
ڇا اجالي ڪسي ملبو آڪڙي اولنده جو اجهو

اِس سوال آ ڇاڪري ڇا نه ڪري ڪوني، جنده
وبچواني سان وذي چپ ڪان لڳي ڪچي، نه اٿو

زندگي سپنا سهاني لڪي لسي لڏهنجي راه
اج اجهاي نه وجي منهنجي حالي جو نئو.

رات ٻڪ اهندي مڪر صبح جو شڪ آهي ڪجل
موت لي آهي يقين، زندگي لي واسطا نه آهيو.

جهرڪال جي ڪ

۲۸

منهن مرڪ ۽ جيءَ فڪرات
ٻاھر ڏٺهن ۽ اندر رات

ولهه ۾ ساهه آس ۾ چالو
لڙهندي مٽڙي مٽڙي ساٿ

گهاٽ ٻيرا ٽڙي سور لڙون
ساڳيو سورج اُڀي ٿو ڀات

ڪنڌي جي ڏاڍهن ڪٽي
ڪل جي ڳهاٽل ڪٽي ڀات

دک جي وه کي لاهي وٺي
مڙ آ لڙهندي مٽڙي لات

جهرڪ جيءَ

۲۷

عشق جي جدائي کي عزت نه ملي
پيار جي صورت محبت اها ملي

غم ڪٽڻ ۾ نئي سڄي عمر وئي
حال اورڻ جي ڪا فرصت نه ملي

درد جي لطف کان وانجهيل ٿي رهيس
لوڪ مون جهڙي جي محبت نه ملي

لوڪ دولت جا سرها درد گهٽا
درد جي لوڪ ڪا دولت اها ملي

ماڪ روئي ڇپو مُسڪرايون نه گلو
همت گلن کي ڪانه عزت اها ملي ٠

٣٠

دل مٺ ۾ ڪري ساه ڪڍڻ ڪنهن جو چڱو آ
اي يار سندو ساه، اهو شغل اسرو آ.

ڇا حال مٺيءَ دل جو ڪريان تنهنجي وڃڻ بعد
وچ سير ۾ ايڙو ٿيو ڪڏهن نڪتو ڏٺو آ ؟

ان مست نظر جي مان وڃان گهور ٿيان صدقي
جنهن چوري سندم دل کي منو درد ڏنو آ.

آرام بخشيل اسد ڦٽل دل جو ڏسو ڏاه
جاڳڻ جو اکين کي سڄو هن ڏوه ڏنو آ.

ڪومائجي گل پٽ ۾ ڪريو آهي ته پو ڇا
گلزار جي رونق جو اهو اڄ ته حصو آ.

اڄ پنهنجا ئي منهنجن کان پري ٿيندا وڃن ٿا
هي آهي ڇا ڪهڙو هي ڪمل واءُ لڳو آ.

٢٩

منهن نه ڏيئي هو ۽ لوڻ اُن تي مران
تي سهاڳو ڪمل هي جا تُو ڪريان ؟

توکي آگاه ڪيون ٿا ميڌ پرتي
پوءِ مٿان عشق ۾ ڪا داهه ڪريان.

سب قريب آهي، ڇا جفا ڇا وفا
اون ڇو دل ڪڏهن تي ٿي هارين ۽ ٿري.

دک جو دارو شراب آهي دوست
جنهنجي سهاري جا اون به ڪتو هارين.

سو لئه ٿيڻو اوس جو ٿيڻو آ
پوءِ ڇو ڳڻتين ۾ ڏينهن راتيون گذاريان.

٣٢

زندگي سان نڀائڻو آهي
ماس شمشن پچائڻو آهي

”ڇا ٿي ٿيو تنهنجو اس پلا ٿي آ“
من کي ماري مڃائڻو آهي

تنهنجي قسمت ۾ آهي لنب ڪٽي
جنهن کي هي جڳ جڳائڻو آهي

تنهنجي هن مات مان ٿي ٻون سمجهو
لوڪي اڄ ڪڄ ٻڌائڻو آهي ۰

جڳهو جڳ سان دوستي جي آس
عقل سان وير پائڻو آهي ۰

ڏارين سان گلاڻون پنهنجن جون
پاڻ لئي جڳ ڪلائڻو آهي ۰

٣١

مايوس ۽ بيتاب سوالي هئي لکائون
هر بار ڪڇيون ٿو ڏي پشيمان ٿيڻ لاءِ

داغن سدا ڳهر جوڙي رهي دل ۾ ٻيا ليڪ
ارمان جي آيا هئي مهمان ٿيڻ لاءِ.

ڪا صبر وڃاني ڪا جهلي تاب ٿي، ليڪن
هر دل ٿي لڇي ڪنهنجي دل و جان ٿيڻ لاءِ

اڻ جاڻ ٻٽي ناري ۽ سکڻي ٿو ملاڪي
پر عقل کپي وقت لڳي نادان ٿيڻ لاءِ

ذهن جي ٿي ڳالهه آهي هڪ سال ٿا ڳهرجن
هڪ عمر کپي دوست سخن دان ٿيڻ لاءِ.

جهر ٻل جي

٣٤

شان شوڪت کي سڀ عمر جو حاصل سمجهي
رکجي ويا ڪيترا هن موڙ کي منزل سمجهي.

جنهن اسان کي ڪٺو سو درد حياتي جو هئو
تون لهي ڇو ٿو تنهن ناڻا کي قاتل سمجهي.

کهڙي ٻڌ ٻر پئين، وڃڻو جڏهن پار اٿئي
آءُ، لهرن ۾ لهي، ڪين تون ساحل سمجهي.

جو وهي سو لهي، دنيا جو هي دستور آهي
چپ ڪري ويٺين سڀڻا جڳه کي ڇو محفل سمجهي.

سو نه طوفان ۾ ڪن ڪنان ٿئي ڪٺي گوءِ وڃو
جنهن ڪي ڪشتي کي ڇيو ٺهار سان ساحل سمجهي.

دل اهو شيشو ٿي اگر ڇور ٿئي، ڇيري ڇڏي
ٺڪري گل جي ڇا سائين تو هيءَ دل سمجهي؟

جهرال جي

٣٣

ڪڏهه ڪڏهه ته اسان جي آهه دل جي ڳالهه رکو
- لڙي ٿي اڃا ڪچي راس، ٿورو ٿرسي وڃو.

ورهه جي ويڄ جو اڃا سور دل کان وسريو ناهه.
- وصال جي ٻيڄ کي ٿورو اڃا پختو ڪيو.

ڪڏهه اسان سور سهڻ جو آهه حوصلو بخشيو.
نظر ملائي ڪڏهه مرڪي دل جو حال پڇو

وري ڪري آهه ڪري وقت مهرباني هي
ملهايو ٻارڻ ڏنسي پيار جي جيئاري وڃو.

الائي ڇا ٿي ڏهو ريو سين ٿن ڪهڙي خاطر.
اٿان اٿان ڪي ڇڏي وهڻ جي ڳالهه ڪيو.

٣٦

ساڳو اڄڻ آ ساڳو ٻڄڻ آ هڻه هڻه جي ساڳي واڻي آ
دل ۾ وري ياد جي جوڳڻ درد جي دونهين دکائي آ

ٽارن مان ٽپڪن ٽيون لڙهندڙون سيج سڄل جي ۽ جهور لهارون
ٻادن جي عطر سان آئي ڇيڙڻ هي ڏاکي لڏهائي آ.

وره ويڙي دل کان ڦاڳڻ ۽ ساوڻ جون ڏاڍيون نه پڇ
گلڙن گهرا گهاو ڪيا ۽ ٻاڻي ٻاه لڳائي آ.

جنهن درد جو لاهي دارون درد کي ماٿ ۾ سهڙوني
ڏي اهو ڏکي دل کي ڏني، جو ڪڇ ٽيو لڏهيم ٻلائي آ.

نادان ٿي دنيا ۾ گذارڻ ڏاهپ جي امثالي آ
ڪنهن سماڻي ڪهل موڪلي مٽ ٻري ڳالهه سمجهائي آ.

٣٥

هر لحظو لهس ۾ هر پل ٽاڻ
هيءَ جيوت آهي ڪوسو واءُ .

پل پل پيڙا جو آ پڙلاءُ
جيوت جي پڙ ۾ سوچي آءُ .

آس انڌي جو پاڻ سنڀالڻ
هي پڌ لڏڻ سچ جو ٽڙ لڏڻ ٽاءُ .

ساٿا گل ان اسٽيون مڪڙ پون
اي جس باغ ٽڪل هير هڳاءُ.

سوداءُ نه ٽيڪي ڪٿ سر نه وڃي
مون جهڙن جو ڪو نه جو نو ڪاءُ .

۴۸

ڪڏهن مشڪل جان لئي زندگاني آ
هي ۽ لڳين جڳ جي مهرباني آ.

ڇا مجال آ ڪو خواب لهڻ ڇهي
جاڳڻ جي سخت پاسباني آ.

راحت جي خوشي ۽ سان واقف آ ڪير
درد پنهنجو نه يار جاني آ.

جيوڻ آ هوش لئه ساهڻي حساب
بي خودي لئه نه هي زباني آ.

ڦيرا ٻولڻ جا حسرتون آهن
قول جو رنگ زندگاني آ.

تنهنجون مرڪون نه ڪوڙ ڪيون اولن
هي ۽ سڌو لڙڪ جي زباني آ.

جهرڪ جيءَ

۳۷

صورت سندي هڻڻ سان ڪو دلبر لڀي لڌو
ڇنڊڻ سان قطرو ماڪ جو گوهر نٿي ٿئو

آهي اجايو ذوق مڙهڻ ني زبان لئي
ويچارو ٻهڪجي وس نه ڪنهن نٿي لڌو.

لوڪي نظر اچي نه نه ٻي ڳالهه آهي نه نه
شيءِ ڪهڙي آهي جنهن ۾ ڪو جوهر نٿي اٿو.

ڪجهه ٻڌهجو جوش هوش رساني تو ماڳ تي
باقي نصيب کنهجو نه رهبر نٿي اٿو.

هڪ عمر جي پڙهڻ ۽ ڪڙهڻ جو ڦل آهي د وسعت
ڪوني سٺي پڙهڻ سان سخن ور نٿي لڌو.

جهڙيل جيءِ

٣٠

رئو کھڙا ڏک زندگي جي سفر جا،
جنڊو جيءُ، ٻري ماڳ ۾ اوکا پنڌڙا

ٻڌائي نه سگھيا ڪھڙا لنگھيا ٿورا،
ٻه ڏينهن زندگي جا سي ٻي ڏکڙا ڏکڙا

رهيا عمر ساري سڃاڻندا دل کي،
ڪڏهن سور ڪهڙا ڪڏهن ٻيو ڪهڙا.

اڃا جيئرو آهي ”ٻهو“ جو پڙاڏو،
سڻان پيو تو اڄ ٻي مان سڀني جا سڏڙا

ڪڏهن جڳ ۾ اسان جھڙن جي ڪوشش ڪئي ڪا،
اسين ڪين آهيون ڪڏهن ڪين جھڙا

٣٩

صبر ڪوڙي وڙڻ نه گهربو هو
حال دل اِئن ڪرڻ نه گهربو هو

چاهه هو جام زندگي جو، پر
زهر وانگر پيئڻ نه گهربو هو

بي خودي ۾ چون ٿا ڏاڍهن ڪم
جو ٿيو سو ٿيڻ نه گهربو هو.

لوڪ بوڪ آهي هاڻي منهن ڏي دل!
وڪ ڪٽي پيء وڙڻ نه گهربو هو

صبر جي سگهه جذبن ڪمال نه هئي
لوڪي عاشق ٿيڻ نه گهربو هو.

لالي مالر ماڻ، پوءِ ساڳو لڙ ٻڻ ۽ روئڻ زارو زار
هاءِ هي بيڪس جيوت اٿن آ جنهن سڪل ٿڻ ٿي هڪڙو ٻار.

نه ڇپر لڳي، ڇالو ۽ ڏر لٿي، ڀير اگهاڙا ۽ ماڳي، پري
هر ساهه آ سڏڪو، وڪ وڪ ڏاڍي، موٽڻ ٻوءِ ٻه آهه ميار.

سچ آ، ڪي گذري ڪي باقي، ٻرباقي ٻه گذار جي ڪيئن؟
جو آس لٿي ٽٽي، جيءُ جهري پيو صبر جو دامن ٿي پيو لارو لار

هاءِ هي جيون جوت گهر جون ۽ ارمانن جا هي ميانا
ڪيئين ست سهندو ساهه سڄڻ، ڪمزور ڪلها ۽ ڳؤرا بار.

جيوت جي غم جي دريا ۾ ٻڏو آ ٻه ٻوءِ سوچڻو ڇا هي؟
لاش لمنائن جا هن ٻار اڇن ٻا لاري رسن هن ٻار.

٤١

جيڪا ڳنڍڙي سان ٻڌايون جو اچا جڻو آ
ڪو ٿون وڙق وراڻيون جو اچا جڻو آ

ڇو ٻڌڻ چنبڙي اٿون آس جي ٻوڙ مان هاڻي
اڄ ٿون ڏاڍ لڳايون جو اچا جڻو آ .

پڇندي ڏک سک جو نه هن ساڻ ني سمند آ
چاه ڄڳ مان ڇو ڏيکاريون جو اچا جڻو آ .

ڪنهن نه ڪنهن آس جي ڏوهي ڪي ڏکائي ڏل ٻر
لڄ لساڻ نور ٻڇايون جو اچا جڻو آ .

ڪاڻي ني هون جگر جو بي ڪيون ٻور و ڇو ؟
ڪڇ نه ٻوه لڪ ني ٻڇايو جو اچا جڻو آ

هڙ سخن فهم ڪمل ۽ اسان جي ڪاڻ سخن
ڪاڻي ڪٿي هن سان ڦٽايون جو اچا جڻو آ .

۴۴

گهٽ لــہ ڪالهہ آه جــو ڄاڻــو
منهنجو ٿـورو لـکيو گهڻو ڄـاڻــو.

مان نہ چاه، هاڻي جڳہ مڃي ٿو، لوهين
دل ڏکوئــڻ جـــو فن سنو ڄاڻو.

لڙڪ ڀي مڃ جو هڪڙو روپ اٿـو
لــہ هـن آلاڻ ڪي ٿــڌو ڄاڻــو.

سڪ سڪاوت چڻ چڱي لــہ ڏ، آ
اپني ڪيو جو لــوهن چڱو ڄاڻو

ڏ، ر لــوء ڪير لـو چوڻ اڳڙون!
پــر ســمو جـــي سجهائتو ڄاڻـــو.

٤٣

چل، سب سوَر لڳي ٿي، ڇڙولا لڳي
اُن جهڙي ٻولڻ جي ٿي، ڇڙولا لڳي

سرسهال سنڌوري جو آهي
چپ رهه، ڇڏ جي ٿي جي، ڇڙولا لڳي.

ٺڪري لساه سولهي جي سرڪ
ڏڪري ڏکري ڀي ٿي، ڇڙولا لڳي.

چالو عمدان جيوت لساه
موت جو چال آهي ٿي، ڇڙولا لڳي.

ڇڏ سوچ، ڪس پس لڳي پڻ ڪمل
هان وت ٿوري ٿي ٿي، ڇڙولا لڳي.

۴٦

ٻيا سور پريءَ دل ٻيا نظر دوکو ڏنو آ
سچ ٿو چوان ٻڌن کي مون رئندو ڏٺو آ.

آسار چنگي، سور پهلو، پيار ٻه واه واه
جو ڪجهه ٻه ملهو ٿو ڪان سواءِ پيار سٺو آ.

جاڳاءِ نه ستل پاڳي، وري خواب خوشي جا
مس مس اسان جو درد سان ڪو ناهه ٿيو آ.

سورن جون اچا پي ڏي مون کي سخت سزائون
دک درد ۾ مرڪڻ جو مون وڏو ڏوهه ڪيو آ.

همت لنگ ۽ جيءَ ڏکڻو نه دل دريا ڏنائون
ڪو داد ڪري، مون سان وڏو ظلم ٿيو آ.

ڪٿن ننڊ رکي پير پيلا نيهه جي ڪٿ لئي
اولده جو ڪڏهن اور سان ٻي ناهه ٿيو آ؟

٤٥

لڪل چنڊ ۽ موڪي چالداڻ
لعوگل ۽ هٽي سرهاڻ

رامس ڪي مرمڙي مرڪ ڏئي
اکهاڙي چنڊ لڳي چالاڻ

سڀ ڪوڏ ڦولي ڪير پڇو
چولي، مولي ٿيا ڪنهن جي ڪاڻ!

ڦري پٽي ۽ جڳ ڦري پٽي
اونده اور جو پاڻي ٽهراڻ

جو ويل ڏسي واڻي ڦيري
سوني سائين سماٽو چاڻ

مرڪون ورهائي جڳ کي ڏلم
سور رکيا ٿم سڀ پنهنجي ڪاڻ

سغن شداس ڪتي آ ڪمل!
هي هيرامولي ڪنهن جي ڪاڻ؟

چـــار شـعـر

مٺهه ولهوڻ اي جوهه جندڙي
الائي ڳل ۾ ڀـرءِ لڏ ڪٽي -

ساهه هٿيڪو آ سـورن وٽ
دک پيار سان پالن ٿا دانڙي •

ماڳ، رسمي جو، جڳهه مان ڪيو
ڪنهن وانـ مٺي جي ڳالهه ڳٽي؟

آس سواءِ ڪجهه پلئه نه پوندو
جيوت آ مدي خارج هنڊي •

ياد لڇڻي جي کان پلئه دل، جو ڇڏائي نه سگهي
درد جيوت جو نه لاهي، جنهن کان جدائي نه سگهي

شام کهڙي، جـا نـه آرام جـو پيغام ڏئي
صبح کهڙو، جو نئي آس جڳائي نـه سگهي •

جيڪا طوفـان سگهي ڪين ٿي، سا آهه نه پيـر
ڳار نـه آنسون اهو، جـو باهه لڳائي نـه سگهي

لنهن لمحا جـو هٽـڙ پيا نـه هٽڙ، يڪسان آ
سوز ۾ سوچ جا ديپڪ جـا جلائي نـه سگهي •

جهرڪ جي ٤

۴۷

ساڪانعو اڄ سڪ ڪـي رڱيا ٿـون
”اڪمن ڪين ڪيو رسڻ ڊ رڙائن“

مٽي ٻڃا ٽـا هو آئـا اڄ ڇا
جڙي ڪڏهن ڊ سار لڌا ئون

اڄ ٻيج لهڻ جـي اڏا لـي
روڻي مرڪ کي ڏنـو ڪيائون

سڪ جي طلب ٻاهڻ ٻوڏو
ڇا گناه ۽ ڇا هـي سزائون

کهڙي ساڪ ٻڙ اان سوُرن جي
راڌ ڏيهن دل لي ٻهرا ڏ لائون

ڏاڌ اسان جي چمڪي پيٺي
ڪمل چڱو ڻيو جو ڏڪ ڏ لائون.

هتي هو نه آهيو هتان هو نه ويو آ
اسان کي اسان جي تصور ٺڳيو آ.

لڳي ٿو جا لتيهيا ڏنا خوب تمر ٻر
کٿي عقل جو زور دل ٿي هليو آ.

نه سگهه صبر جي نه طاقت لڇڻ جي
ڪريان ناز ڇالئي، پون ٻر ڇا رهيو آ؟

ڪمل حال دل جو مان اوريان ڪنهن سان؟
جو منهنجي زبان سمجهي سو ڪٿ رهيو آ.

هر گهڙي انتظار جان ڇو آ؟
زندگي منهنجي بار جان ڇو آ؟

زندگي جي خوشي اسان جي لاءِ
اونهاري جي لهار جان ڇو آ؟

ٽارو ٽارو لڙهي ٿيو درد ٻر جگر
چنڊ ڪنهن دل فگار جان ڇو آ؟

گل جهڪي خار کان ٻڇيو ٿي ڪمل
منهنجي افرس به پيار جان ڇو آ؟

ڏينهن ٿيو روشني نظر نہ آئي
رات گذري، مگر سحر نہ آئي.

جيڪا جيون جي سک جي ساک ٻري
اهڙي صورت ڪٿي نظر نہ آئي.

جنهن جي گهر چنڊ ويو، سو مرمر ڪي
هوائن چانڊاڻ ڪنهن جي در نہ آئي.

روح جنهن جي بهار سان جاڳي -
سون ڪي اهڙي لکهہ نظر نہ آئي.

آ ٿهري ڪن ۽ ٻيو طوفان
ناو ۽ نا ڪنوٽا، سڀ حيران

وک وک تي آ چال ڪپٽ
هي ڏاڍو ڏنگو آہ جهان.

اڻ نار واہ جا نانڊوڙا
ڏکن کان مڪت ٿيڻ جو گيان.

ٿيا ڪيڏا ڪرم ۽ ڪيڏي عمر
جيون آ جڻ ڪنجوس جو دان.

اي مست نظر وارا، مستانو ڪري ڇاڏين
اڪ ڇنب ۾ تون دل کي، ديوانو ڪري ڇاڏين.

اي عشق ڪري ثابت ڏيکار، ٻڌون ٿا تون
آباد حياتي جو ويرانو ڪري ڇاڏين.

هر غم کان ڇٽڻ خاطر ليلايان جنون کي ڇو؟
تون پڻ ته غم - هستيءَ ديوانو ڪري ڇاڏين!

اي گردش - دنيا، تون وٺ داد اُهي فن لئي
پنهنجن کي ته ڇپڻي ۾ بيگانو ڪري ڇاڏين.

هي ڇالو ته ڏي اُس جو ڇل
وٽهه لـه سائين هلندو هل.

مُنهن تي مرڪ اکين ۾ جل
جڻ ڪومل گل ماڪ پئل.

تون پنيان کو شان پنهان
همت سيکو آ لئه - قتل.

پڪـه اڄ ۾ ٻاسي رهبو همت
جيسن پنهنجو آ اُن جل.

لڇڻ جي لِهَ اڪيلا نـي، رُئڻ لِهَ ياد جا لمحا —
مليا آهن محبت کان هي ساليڻ جهڙا افسانا

ڇگو ليو دل اسين گردش جي گهيري ۾ اچي واسون
خبر ٿنجي ونـي کهڙا هنا ٻمهڊا ۽ ٻيگانا.

طبعيت اف! آلاني چوٿي اڄ گهٻرائجي منهجي
ڪٿي وٺو ڪوٺي دهرائي شاهد منهجا افسانا.

غم دل کي لِهَ هو منظور، ورنا اهڊ ٻلڪن لي.
ڪٽي ٻمني ذٻط لِهَ هٿي سوٻن سٽن جا لذرانا.

زهر غم جو جي ٻٽڻ جـي ڪن ٿا
سي ٿي سچ ٻاچ لهه، جئڻ جي ڪن ٿا

جيڪي لهرن ۾ ٽپڻ جي ڪن ٿا
سي ٿي هن ٻار رسڻ جي ڪن ٿا

کي جئن ٿا لهه مرڻ لاءِ فقط
کي جئڻ لاءِ مرڻ جي ڪن ٿا

ڪيچ عجيب آهي جهان جي محفل
کي اٽڻ جي کي وهڻ جي ڪن ٿا

زندگي کي خوش خياليءَ جو سهارو به ڏنو
رنج کي راحت سڏيو ۽ رات کي سمجهو سحر.

آدمي ڦرجي پيو روشنيءَ جي نالي
هي نه پنهنجي ئي تباهيءَ کان رهيو آ بي خبر.

منهنجا سائين روشني ڏي، روشني ڏي روشني.
هن اڙيءَ اونده جي ست سمهي ٿي سونهري سحر

هاڻي منهنجا پي اسان جان لوڙ پرجي ٿا اچن،
غم پرستن جي لڳي وٺي نه ٿوکي پئي نظر.

انهن ڏسي ٿو انهن ۾ پيار پري
دل جي رڳ رڳ ڪمل ٽڙيو ٿي ٽڙي

موت دل پوءِ پي نه ٿاهي پري
زندگي سان ڏسون نه نباهه ڪري

درد دل، اُف مٽائي پنهنجي اچ
ياد آئي اکين ۾ آب ڀري

اي وفا گل نه باغبان اي رحم
ناز بلبل ڪري نه ڪنهن تي ڪري؟

ڪڏهن اهڙو به ســي ٿا ٿئي، دل جــو زمانـــو هو
زبان تي ســي قرارن جــي فقط منهنجو فسانو هو.

جي اڄ ٻات بر ڪربل آهن ڏسو تنڪي به نفرت سان
ڪڏهن گلشن بر ان گلڙن جي رونق جو زمانو هو.

ڏسان مان جو به حسرت سان چمن جي ذري ذري کي
ڪڏهين منهنجو به اي ساٿين الي ني آشيانو هو.

بهارون اڄ به گذرن ٿيون چمن تنهنجي مان بر رونق
اها ڪجهه اور هي منهنجو جڏهن اس آشيانو هو.

چپ رهــان، آه ڀريـــان، روئي ٻـــوان
ڪيئن ٿيـ ڏس رات وره جي ڇا ڪيان.

اسرق ٽطجي ليان، بـادل ٿـي وسان
جئن چنبن ٿتن مان لــوهان حــال ڪيان.

هــاء هي اکــڙيـــن بر لڪل اوجــاڳــا
ڇڱه ڪــان ڪهــن مــان لڪائيندو آڇان؟

هنجي ٽطن بر حيالــي ٿـي وســي
جي تهاري هــو ڪمل مان جي ٻــوان.

وانءُ ڦرندو مهڪون ماڻي
اڄ نه جڳائون جڳ جا پاڻي.

منديون منهون وقت نه ڦريو
ساڳيا رنگ ۽ ساڳيا راڻي.

وانءُ سڏيون منجهه پالڏي
روشن راهون ڏاڍ لا ماڻي.

لئي اڄ ڪين دل جي درد جي جڳ جي دلاسن مان
اسان کي ڪمزوري ٻي پنهنجوئي خون جگر آيو.

گهٽو ئي چاهه سهڻ تي لڳي دل جي رهي دل ۾
مگر ان آس آڏو ٻي چوهي چشم تر آيو.

پره جا پار ڏسندي واس مان ازخود وهيو نڪري
الهي ڪان راس ٻهتر هٿي ڪمل چوهي سر آيو.

درد جاڳي نئون وري، ڪا منهنجي ڪر
يار! ويندو سانئڻ مري، ڪا منهنجي ڪر.

زندگي نئون سواءِ ٻار آهون لئي
سر تي ڏوري آ پري، ڪا منهنجي ڪر.

هيءَ وڇوڙي جي ولهه ڪيئن سهان؟
الڻ ئي ويندس مان ٺري، ڪا منهنجي ڪر.

جهرلل جي ۽

ٽي شعر

چلي جني ڪٿي اي چشمِ تر ڇڱو نه ڪيو
ڪلائي پاڻ لئي پنهنجا ۽ پر ڇڱو نه ڪيو

اکين کان ننڊ ڦري، دل کان چين کسي
حيات وه ڪري درد جگر ڇڱو نه ڪيو

ٻڌا جي وقت جي مرهم ها ٿيٽ سي اکلي پيا
وري ملائي نظر سان نظر ڇڱو نه ڪيو

زيست جي ڳاري ۾ ڳري وياسون
زندگي جو قسم مري وياسين.

حال تنهنجي تي رحم کائي دل
جنت نه وڃڻو هو اُت وري وياسين.

دل جي ناڪام حسرت جان نوحه
پڇري پڇري ڪمل ٿري وياسين.

ڏکيا سکيا هي لنگهي ويندا انتظار جا ڏينهن
نه ٿي ملول ٿي دل ايندا سڪ ۽ پيار جا ڏينهن.

ڪليون اداس پريشان گل ملول فضا
اکين ۾ آب ٿا آڻن بهار جا ڏينهن

قريب هن جي رهي پئي جدا ٿيڻ جي ڊپ
قرار سان نه گذاريا ڏنا قرار جا ڏينهن.

چند غزلن مان انتخاب

جي ساحل تي ٻڌيون ڪشتيون طوفان ۾ تري آيون
ڪنارن تي نظر پوندي دل گهٻرائجي ويندي .

دم اکين ۾ جهليو ٿيون ڪنهن لاءِ
ڪيڏا انجام جا ٿڪا آهيون .

شعر جي فن سان نڀائڻ ٻي ڪمال آهي مگر
شعر جو دل کي ڇهي سو اڃا ڪجهه ٻيو ٿو گهري.

ايڏي نفرت ۽ هلڻ هارن کان !
وڃ نه منهن ڦيري وڃڻ وارن کان .
ڪا گهڙي شوخ ٿي، ٻرچي ويهه سين
ڪهڙو آ پيار رسڻ پيارن سان .

اسان جي تباهي جو ڪارڻ نه پڇ دوست
سچائي سکياسين نه پنهنجن کان پر کي

الهي سچ ٿي سوچي اهي ڇا ويون ؟
نه جيون جو آهي اڻانگهو سفر

ورهه جي گهڙين کي نه ايڏو وڌاءِ
هي جيون ته آ اڳ ۾ ئي مختصر .

مون کي جڏهن باغ جي رواق جو حصو جڳهه ٿو مڃي
آشيان پنهنجو الي مان نه اڏائي نه سگهيس .

هڪ گل جي تمنا ۾ ڇڏيو ماري اسان کي
آباد آهن ڪي جي سڄو باغ ٿا ڳائن .

جهرال جي

انڌا ڪيا روشن ستارن جا سپنا
سچا ڪين ٿيا چنڊ تارن جا سپنا

ڏٺي جاڳي ڪوڙ آيا سڀ ، پر چون ٿا
سدا سچ ٿيا صبر وارن جا سپنا

خيالي جي اولاد ٿي بخشيا انسان کي
ڪمل روشني جي نظارن جا سپنا .

سدائين ڪو نه ڪو پور آهي ٿي هنري سفر ۾
رهيو آ فرق ڪهڙو هاڻي دل ۽ رهگذر ۾ ؟

اسان جي ڳالهه ڇڏ ، تون يار پنهنجي ٻڌاءِ ڪجهه
وفائي ڪهڙو درجو ٿي رکي تنهنجي نظر ۾

خيال آيو ڪڏهن ٻي گل پرستن کي الهي جو ؟
گناه آهي ڇنڻ گل کي ، بهارن جي نظر ۾ .

پنهنجي مجهو جڳ کان بيگانا ٿيون
ڇا چريا آهيون جو ديوانا ٿيون .

ڏس ، اسان ڪٿي بيڪسي جي ٿا هٿان
هن غم - هستي جا اندرا ٿيون .

زندگي ٻي حسن جي هڪ شمع آ
پاڻ گهوريون ڇو نه پروانا ٿيون .

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

KOHINOOR HOSIERY WORKS

Manufacturers of ;

CUTE & CLUB NYLON SOCKS

Factory : General Head Quarters, ULHASNAGAR-3.
Phone : 169

Office : 9C, Chakla Street, 1st Floor, BOMBAY–3.
Call : 321965

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

CHOITHRAM KUNDANDAS

KUNGWANI CONSTRUCTION CO.

O. T. Section, ULHASNAGAR-2. (Dist. Thana)

Phone : 2 4

فقط وڳاڻ وقت آ ڏجهه خوشي جو
الا ڀهڻو ڪٿي عقل آدمي جو
ملي ڪٿي موت کي هڪ هنڌ آرام
پٽيل وهارو آهي زندگي جو

دک لئي راحت جي ڳڄ رکي ٿي وڃي
غم پرستيءَ جي لڄ رکي ٿي وڃي.

گلزار هنڌ سانئي ويرانو ڦري ويو ڇا؟
عدوان کي ڦيرڻ سان افسانو ڦري ويو ڇا؟

اس اس ري دل ۾ ڏنو سين اڙ منهنجي آه جو
اڄ جي ۾ شب سحر ٿي وني انتظار ۾.

اسرا سڌ جڻ لڳا سين ، هاڻ سڀ آ
زمانو لاهي ڪنهنکي سڀ ڇوڙ جو.

همت دل ٿي رکي آه ڀريندي جڻو تا
ڪا چوٽ لڳي ٿو يار ڏوائين ٿي رئو تا.

الائي ڇو دل کي ڀڃين ٿي ويو آ
نه ايندڙ گهڙيءَ ۾ نه آرام ملندو.

ليمت لڄ لاهي سڄو شرم ڇڏي
غير سان ويٺي وڃي ڳوڙو ڳنڍي
ڇيهو ٿيو خود کي نه رسايو سڄڻ
دور پنهنجن کان اڏا پنهنجا اڏي.

FREE WITH EVERY

Johnson Electric Iron

USHA

Sewing Machine

Offer Valid till Stocks Last

Authorised Dealers :

Usha Sewing Machine Agency

Station Road, Kalyan, Phone: 392 Ulhasnagar-3, Tele : 4

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

TAJ ART CENTRE

Specialists in WEDDING SAREES

Wholesale Kurtas, Peticoats, Blouses & Sarees Merchants

Shop No. 506, Main Bazar, ULHASNAGAR-2

Nagina STUDIO

Progressive in Portraits

For Weddings, Flash Photos, Parties and Best Developing, Printing and Enlarging Service

PHONE: 12

Ulhasnagar-3.

DIWALI GREETINGS FROM

Phone : 141

Gobind Medical Stores

Wholesale & Retail Chemists & Druggists

ULHASNAGAR-2 (BOMBAY)

Diwali Greetings From

Maharashtra Construction Co.

CONTRACTORS

On Approved List of B & C Dept.
Govt. of Maharashtra

Suppliers of :

MACHINERY ON HIRE BASIS REQUIRED FOR ROADS & BUILDINGS

780, Section 17, ULHASNAGAR-3.
(Maharashtra)

DIWALI GREETINGS FROM :

M/s. GLOBE CORPORATION

MOTOR TRANSPORT AGENTS

Head Office:
10, Sriram Market,
Old Bardana Galli, Vadgadi, BOMBAY-3.
Tele : 321648

Branch Office:
New Era High School, ULHASNAGAR-3.
Telephone : 60

With Best Compliments from

JEEVAN

STUDIO

97-710 Nehru Chowk,

ULHASNAGAR-2. (Bombay)

With Best
Compliments from

PHONE: 154

M/s.

K. K. Ramchandani

GOVT. CONTRACTORS

89, Nehru Chowk, ULHASNAGAR-2.

[Kalyan]

DIWALI GREETINGS OF

MODERN CONFECTIONERY WORKS

PROP. CHUNILAL SADHURAM

Shop No. 354, USHASNAGAR-1

DIWALI GREETINGS FROM

PHONE: FACTORY : 466

Indian Gift Industries

Manufacturers of :

CHROMIUM PLATED NOVELTY ARTICLES

Factory : Plot No. 25, Sec. No. 6-A,
Hospital Road, ULHASNAGAR-2.

Show Room, 61. 3rd Bhoiwada, Bhuleshwar-2.

DIWALI GREETINGS OF

Phone 166 (Ulhasnagar)

BHATIA TRADING CO.

Manufacturers
ALL RUBBER GOODS

Factory & Office
Bk: No. 108, ULHASNAGAR-1. Dist. Thana
(Bombay)

With best compliments from :

VAPS LABORATORIES

Manufacturers of :

THE PHARMACEAUTICAL PRODUCTS INSECTICIDES & DISINFECTANTS

Factory : 9, ULHASNAGAR-1:

Office : 20, Carnac Road, BOMBAY-3.

Phone : 232

With best compliments from

UDHARAM AHUJA

Advocate, High Court & Municipal Councillor

President

ULHASNAGAR JOURNALIST ASSOCIATION

BULL BUNGLOW, ULHASNAGAR-3.

With best compliments from

Rayon Restaurant

Opp. Century Rayon, Murbad Road,

ULHASNAGAR–1

DIWALI GREETINGS OF

R. S. SITALDAS & SONS

BOMBAY

Proprietor of:

G. M. LABORATORIES

Manufacturers of PHARMACEUTICAL DRUGS

Sales Depot.
125, Princess Street,
BOMBAY-2.
Telephone: 315692

Factory:
12-13, Industrial Estate,
ULHASNAGAR-4.
Phone: 211

Regd. Office: 216, Carnac Road, BOMBAY 2.

DIWALI GREETINGS OF

G. C. W.

Girdhar Confectionery Works

Manufacturers of

EXTRA STRONG & SWEETS

Proprietor

Girdharilal Shewakram

ULHASNAGAR-4. (Bombay)

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

Super Tailors

139, Ulhasnagar 3. [Bombay]

n

NTURY

AYON

RBAD ROAD,

KALYAN.

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

PULAHA
Furniture Mart

Manufacturers of:

HIGH CLASS FURNITURE IN ALL KINDS

OPP. POST OFFICE:

ULHASNAGAR-2.

A NOURISHING FOOD FOR BONNEY BABIES
ALWAYS REMEMBER THE NAME **JP**

ALWAYS INSIST ON

BISCUITS & SWEETS

For Strength & Vitality

Made from Glucose & Milk

Manufactured by:

Jaymes Products, Bombay

Factory & Office: 53, Industrial Area,

ULHASNAGAR-4.

Telephone: Office: 465 Residence: 467-405